

تقویت رابطه نظامی ایران و روسیه، چالشی برای امریکاست

از آنجا که رابطه میان ایران و ایالات متحده امریکا یکی از فاکتورهای کلیدی است که به بهانه ای برای ایجاد منطقه امن در غرب آسیا شده است، تقویت رابطه نظامی میان ایران و روسیه می تواند چالشی برای طرف امریکایی به حساب بیاید. اگر ما رقابت برای نفوذ بیشتر و برنامه هر کدام از بازیگران برای برخورداری از موقعیت بهتر در منطقه را در نظر بگیریم، آنگاه باید بگوییم که تقویت رابطه روسیه با ایران در مرحله نخست نشان دهنده کارآمدی دیپلماسی روسیه در مقابل یک رویارویی شدید میان ایران و امریکاست.

به گزارش آران نیوز به نقل از ایرنا؛ در گزیده ای از گفت و گوی روزنامه اعتماد با پولینا واسیلنکو، پژوهشگر روابط بین الملل، می خوانیم: به نظر می رسد که همکاری های نظامی اخیرا به مجموعه همکاری های دوجانبه ایران و روسیه اضافه شده اند. به عنوان مثال، در اوایل آگوست، وزارت دفاع روسیه و فرمانده نیروی دریایی ایران تفاهمنامه ای را برای گسترش روابط نظامی دوجانبه امضا کردند. چه چیزی باعث شده که دو کشور در این مقطع همکاری های نظامی را ضروری ببینند؟

وضعیت جاری بین المللی ایجاب می کند که هر کشوری دست به متوازن سازی منافع خود و شرکایش بزند. ایران و روسیه تاکنون نتیجه همکاری های دوجانبه از جمله در حوزه نظامی را در سوریه به نمایش گذاشته اند. تفاهمنامه ای که شما به آن اشاره کردید و اخیرا امضا شده نشان دهنده این است که دو طرف آماده گسترش همکاری های نظامی از جمله در حوزه هوایی و دریایی هستند اما قرار نیست دست یکدیگر را با چند و چون های یک توافق رسمی ببندند.

باتوجه به اینکه آنچه میان دو کشور حاصل شده یک تفاهمنامه است، می توان به نکات زیر اشاره کرد: نخست آنکه با تقویت همکاری های نظامی با ایران، روسیه حمایت خود از ایران را نشان می دهد. ایران این روزها تحت فشار شدید هم امریکا و هم برخی بازیگران منطقه ای قرار دارد. دوم آنکه با توجه به ظرفیت و پتانسیل تفاهمنامه امضا شده، روسیه از منابع موجودش برای تقویت و توسعه نفوذ در منطقه استفاده کرده و همچنین با استفاده از آن می تواند سیاستی سازنده و متوازن برای به ثبات رساندن اوضاع منطقه ای را در پیش بگیرد. این مساله نه تنها به اهرمی برای روسیه تبدیل شده و حضور این کشور در منطقه خلیج (فارس) را توجیه می کند بلکه به این کشور وجه سازنده صلح را هم می دهد.

فکر می کنید تعمیق همکاری های نظامی روسیه با ایران اقدامی در راستای مقابله یا رقابت با امریکا نیست؟

از آنجا که رابطه میان ایران و ایالات متحده امریکا یکی از فاکتورهای کلیدی است که به بهانه ای برای ایجاد منطقه امن در غرب آسیا شده است، تقویت رابطه نظامی میان ایران و روسیه می تواند چالشی برای طرف امریکایی به حساب بیاید. اگر ما رقابت برای نفوذ بیشتر و برنامه هر کدام از بازیگران برای برخورداری از موقعیت بهتر در منطقه را در نظر بگیریم، آنگاه باید بگوییم که تقویت رابطه روسیه با ایران در مرحله نخست نشان دهنده کارآمدی دیپلماسی روسیه در مقابل یک رویارویی شدید میان ایران و امریکاست.

احتمالا طرف ایرانی، روسیه را تضمینی برای امنیت خود می داند، چراکه روسیه به قدرت های خارجی اجازه نداد تا قواعد بازی خود را در سوریه پیگیری کنند. اما روسیه استراتژی خود را دنبال کرد تا در منطقه نفوذ پیدا کند بدون آنکه در مسائل داخلی میان کشورهای منطقه دخالتی کرده باشد. در نتیجه، روسیه نوعی از توازن میان بازیگران خاورمیانه ای با وجود اختلاف ها و تضاد منافی که هر کدام با یکدیگر دارند، ایجاد کرده است. این سیاست نشان دهنده یک مساله است؛ روسیه همکاری با ایران را تقویت کرده نه به دلیل رویارویی با امریکا بلکه به دلیل حمایت از منافع روسیه در خاورمیانه.

روسیه اخیرا طرح خود برای تامین امنیت در منطقه خلیج فارس را به سازمان ملل برده است. چه چیزی باعث شد روسیه در این مسیر گام بگذارد و آیا اطلاعی از جزئیات این طرح دارید؟

تنش میان ایران و غرب بر کشتیرانی در خلیج فارس تاثیر گذاشته است. حوادثی که در چند ماه اخیر برای تعدادی از نفتکش ها در این منطقه رخ داد گمانه زنی ها درباره توسعه حضور نظامی سایرین در منطقه را قوت بخشید.

به عنوان مثال لندن پس از آنکه ایران نفتکش انگلیسی را توقیف کرد بر حضور نظامی خود در این منطقه افزود. علاوه بر این، امریکا پیشنهاد ایجاد ائتلاف دریایی برای محافظت از کشتیرانی در خلیج فارس را داده است. طرح امنیتی روسیه برای منطقه خلیج فارس هیچ نکته متفاوتی با آنچه پیش از اینها در قالب مسائل منطقه ای گفته شده، ندارد. با این همه این سند، اصلی ترین رویکردها و نقطه نظرهای مسکو برای ایجاد صلح در منطقه خلیج فارس را بیان می کند: اصلی ترین نکته ای که در این سند مورد تاکید قرار گرفته ضرورت فعال بودن و حضور همه بازیگران بدون استثناست. در این سند بر قوانین بین المللی و پیروی از اصول چندجانبه گرایی در پروسه تصمیم گیری ها در منطقه تاکید شده است. این بخش همواره در دیپلماسی روسیه مدنظر بوده و هدف آن نیز ارایه رویکرد یا دستور کاری متفاوت به بازیگران منطقه ای است. احتمالا روسیه با این رویکرد تلاش می کند به یک حلال مشکلات در منطقه غرب آسیا بدل شود تا در نتیجه منطقه را از نفوذ و حضور نظامی خارجی رها کند. جزئیات این طرح هنوز منتشر نشده، چراکه نکته بسیار مهم این است که باید به کشورهای حاشیه خلیج فارس، طرحی را ارایه کرد که نیازمند همکاری مشترک تمام اعضای منطقه باشد.

روسیه همواره درباره نقش سیاست های مخرب خارجی ها در منطقه خلیج فارس و خاورمیانه هشدار داده و به نظر می رسد که در طرح خودش نیز به دنبال پایان دادن به این دخالت های خارجی است. با این همه باتوجه به وابستگی برخی کشورهای منطقه مانند عربستان به امریکا، واکنش آنها به طرح امریکا را چگونه ارزیابی می کنید؟

میخاییل بوگدانف، معاون وزیر خارجه روسیه می گوید جامعه جهانی از طرح روسیه استقبال خوبی کرده، چراکه ایده روسیه، طرحی جامع است که به ضرر هیچ کس نخواهد بود، بلکه کاملا برعکس خواهان اجماع تمام بازیگران است. با این همه ساده لوحانه است اگر انتظار هیچ عکس العمل منفی جدی را نداشته باشیم. هدف ارایه چنین طرحی تغییر موازنه قدرت در منطقه یا تغییر سمت و سوی تنش از یک جهت به جهت دیگری نیست، بلکه هدف نشان دادن رویکرد مسکو و جلب توجه به تلاش سازنده روسیه برای کمک به صلح در منطقه خلیج فارس است. شاید بتوان گفت که طرح روسیه بیشتر لیستی از آرزوها باشد تا برنامه اقدام. برخی از نکات این طرح باتوجه به سطح تعارض ها و نبود اراده در بازیگران منطقه ای و فرامنطقه ای برای امتیاز دادن یا متعهد شدن، امروز غیرقابل تصور به نظر می رسد.

فکر می کنید پس از حضور در سوریه حالا روسیه نوعی حضور نظامی در غرب آسیا را دنبال می کند و آیا این حضور امریکا را تحریک خواهد کرد؟

تا همین اواخر، سیاست روسیه در خاورمیانه با رویکرد متوازن و عمل گرایی همراه بوده است. روسیه با مهارت خاصی، سطح بالایی از رابطه و تعامل را با تمام کشورهای منطقه با وجود مشکلات داخلی فی مابین آنها پیش برده و منافع مسکو را با کمترین هزینه تامین کرده است. سوریه نمونه یکی از این موفقیت های روسیه به حساب می آید. از آنجا که روسیه استراتژی مشخصی درباره رفتارهای آتی خود در منطقه خاورمیانه ندارد، سیاست های او به نوعی در پاسخ به چالش های موردی تعریف می شوند. علاوه بر این ما نباید فراموش کنیم که نقش روسیه در منطقه خاورمیانه و همچنین منابع آن، آن قدری نیست که بتواند تاثیر مستقیمی بر بازیگران منطقه ای بگذارد. اگر روسیه خود را در مسائل فی مابین کشورها در منطقه وارد کند ناچار به انتخاب میان یکی از طرف ها می شود و این در چارچوب منافع روسیه نیست. برای آنکه بگوییم روسیه از خاورمیانه می رود بسیار زود است، چراکه سیستم امنیت منطقه ای با اجرا فاصله بسیار زیادی دارد و چالش های جدیدی هم ظهور کرده اند که یکی از آنها بازسازی سوریه پس از جنگ است.

رابطه عمیق روسیه و ایران به خصوص در سال های اخیر قابل کتمان نیست اما به نظر می رسد که مسکو هیچ گاه نقش میانجی میان ایران و سایر کشورهای طرف مشاجره برای خود قائل نبوده است. به عنوان مثال ولادیمیر پوتین، رئیس جمهور روسیه در ماه اکتبر به عربستان سعودی می رود و البته پیش از این هم میزبان ملک سلمان در روسیه بوده اما هیچ گاه نشنیدیم که روسیه میانجیگری در این زمینه کرده باشد. دلیل این امتناع روس ها چیست؟

پاسخ به این سوال در استراتژی روسیه در خاورمیانه نهفته است. یکی از دلایل موفقیت سیاست خارجی مسکو در این منطقه، تحفظ روسیه در حفظ وضع موجود و ساختن رابطه سازنده با همه بازیگران است. روسیه معمولا در شرایطی که یا نفوذ مستقیم در پرورده ای دارد مانند کنگره گفت وگوهای ملی سوریه در سوچی یا وزن سیاسی دارد مانند طرح برای بسترسازی به منظور مذاکرات اسراییل و فلسطین بدون پیش شرط پیشنهاد ارایه خدمات واسطه ای می کند. به دلایل مشخصی در مناقشه میان ایران و عربستان سعودی، روسیه نمی تواند به عنوان طرف معتبری ایفای نقش کند، چراکه رقابت میان تهران و ریاض نه تنها در منافع ملی و منطقه ای متفاوت بلکه در ایدئولوژی هم ریشه دارد. روسیه به دنبال آن است که رابطه کاری خوبی با هر دو کشور داشته باشد اما سود چنین میانجیگری سختی مشخص نیست.

روسیه یکی از بازماندگان در برجام است و می دانید که این توافق به خاطر کناره گیری امریکا و البته ناتوانی ۴+۱ در وفای به عهد در کماست.

شما تلاش های روسیه برای نجات برجام را چگونه ارزیابی می کنید؟

پس از کناره گیری امریکا از برجام، روسیه دایما خواهان حفظ توافق به دست آمده با ایران شد. روسیه منابع و اهرم های نفوذ کافی برای جبران خسارت ناشی از سیاست فشار حداکثری امریکا یا جبران تعهدات ۴+۱ به تنهایی را ندارد اما به تعهد به نهادهای بین المللی دخیل در این توافق مانند سازمان ملل ادامه می دهد. در حال حاضر روسیه فقط می تواند سطح به دست آمده در همکاری با ایران را باوجود تحریم ها ادامه دهد و همچنین شرکای دیگر را تشویق کند که به جمع نیروها برای حفظ برجام بپیوندند.